

Concert voor twee violen

De dag begon laat, zelfs voor deze tijd van het jaar. Het wolkendek lag als een zware deken over de oude eengezinswoningen en portiekflats. De straatverlichting was al uit, maar dat was uit gewoonte, niet omdat het licht genoeg was. De klamme straten van Amsterdam Geuzenveld bleven grijs. Vannacht had het zwaar geregend. Het staatvuil verzamelde zich rondom de rioolputten. Het was ruim na negen uur, maar er waren nog nauwelijks mensen op straat. Een man die kennelijk toch naar buiten moest, liep diep weggedoken in zijn jas, de blik strak vooruit, richting de tramhalte. In het wachthokje stond een vrouw op leeftijd met een grijze hoofddoek en een vaalbruine abaya, boodschappentas in haar mollige handen. Bij de halte aangekomen, groette de man de vrouw niet. De vrouw keek strak naar de overkant van de weg. De tram voerde de man en de vrouw weg, in de richting van de stad. Het wachthokje zou lang leeg blijven.

Vanaf de halte was het maar een paar minuten lopen naar de staat waar Simon Heesters al tientallen jaren woonde. Het huisje was opgetrokken uit grijsrode baksteen en een laag oranje pannendak. Kozijnen die ooit wit waren geweest. Een schuurtje aan de voorkant op het westen, de kleine achtertuin op het oosten, kil en onverzorgd – betonnen bloembakken met verdord onkruid. Op deze ochtend vol waterzwangere wolken zou de stad niet ontwaken. Iedereen zou binnen blijven en hopen dat het rond middernacht droog zou zijn. Vuurwerk afsteken mocht al jaren niet meer.

Heesters en Jacoba hadden het huis gekocht in 1985, nadat ze de eerste jaren van hun huwelijk op een tochtige bovenwoning in Oud-West hadden gewoond. In 2001 was hun huwelijk gestrand en sindsdien woonde Heesters alleen.

Voordat ze het huis betrokken, had Jacoba alles geveerd; beige voerde de boventoon. Toen was het netjes en modern, maar nu, na vele jaren, was het oud en haveloos geworden. De meubels waren recenter, maar de bank was toch flink doorgezeten en de steenrode bekleding was vervaald tot een onbestemd oranje. De overgordijnen hingen druilerig aan hun oude roeden, verstofft en ongelijk. Een zweem van urine, vermengd met de geur van goedkope zeep.

Op de bank zien we een magere oude man onder een versleten laken en twee dekens die ooit fleurig waren, een met rode en gele blokken en de ander met groen en blauw. Slierten dun haar liggen futloos langs een verder kale schedel. Fletse grijze ogen die waterig schuilgaan achter uitgezakte oogleden. Lippen die licht beven, alsof hij Parkinson heeft. Heesters is al uren wakker, uren waarin zijn gedachten als in een vertraagde draaimolen steeds weer terugkomen. Vandaag is de dag, denkt hij steeds opnieuw. De laatste dag van het jaar, de dag waarop hij heeft gewacht.

Waarom, vraagt hij zich af, dat wachten. Welke zin heeft dat gehad? Met een flauwe glimlach bedenkt hij dat hij zelfs nu nog behoefte heeft aan structuur. Zonder structuur voelt hij zich niet veilig, vertrouwt hij zichzelf niet. Zonder structuur kan je zomaar ineens wegvallen in krankzinnigheid, gewelddadigheid of in een diep verdriet. Hoe dun is immers de grens tussen zin en waanzin. Hoe gemakkelijk is het om ten prooi te vallen aan chaos en duisternis.

Hij kwijlt licht. Dat was gekomen na het herseninfarct. Toen was ook het spreken moeilijk geworden. Sindsdien hebben anderen tijd noch zin om naar hem te luisteren. En, laten we eerlijk zijn, dat is te begrijpen, zelfs als hij nog vloeiend had kunnen spreken. Want, waarom zouden ze? Mensen vertellen immers alleen écht iets, iets dat belangrijk is, de waarheid, als ze zeker weten dat er niemand luistert. En zelfs dán, dan is het nog altijd niet meer dan hun waarheid, één van de vele mogelijke waarheden, een waarheid die is ontstaan door langdurige vervorming van wat er echt is gebeurd. Het brein en het hart die in innige samenwerking de herinneringen hebben gekneed, waardoor ze dragelijk worden en je vertellen waarom het leven is gelopen zoals het is gelopen.

Het was in de winter van 1959 toen ik 's avonds naast mijn vader in de auto kroop. We hadden een Deux Chevaux, met voordeuren die andersom open gingen. Als het vochtig was, dan was het altijd weer spannend of hij zou starten. De stroomverdeler had de neiging om te oxideren. Mijn vader gebruikte nooit het woord roesten. Dat vond hij lekentaal. Maar deze keer startte het boxermotortje in een keer. Over de snelweg ging het, richting Den Haag. Bij

Voorburg de stad in en via lange lanen met hoge bomen kwamen we uit op de Singelgracht.

Het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen baadde in het licht. De tempelachtige gevel leek van marmer en stak fel af tegen de donkere hemel. Aan de hand van mijn vader beklom ik de trappen naar de hoofdingang. Ik zag de draperieën, de zuilen, kandelaars en fonkelende kroonluchters. Veel rood en koper en bijna wit. Vrouwen in avondjurken, met hoge hakken en chique handtassen, het haar hoog opgestoken of in een permanent. Sommige vrouwen hadden handschoenen tot halverwege de onderarm. Diepe décolletés, met bloedkoraal of lapis lazuli. Mannen in pak, manchetknopen, soms van goud, vlinderstrikjes, gepolijste zwarte schoenen. Ik zag geen andere kinderen.

Ik keek naar mijn vader, de ingenieur. Hij was goed en had een prijs gewonnen voor z'n werk. Ik mocht wel eens mee naar het lab, waar onbegrijpelijke apparaten stonden, grote vaten die met buizen aan elkaar waren verbonden, drukmeters, thermometers, veel brandblussers, imponerend, gevaarlijk, verboden voor onbevoegden. Mijn vader was trots op zijn werk en zijn prijs en ik was trots op hem.

Hij had een donkergrijs pak aan met een blauwe stropdas; sober, vergeleken met veel anderen. Je zou het saai kunnen noemen. Schoenen gepoetst, maar verder zag hij eruit als op een willekeurige werkdag. Ook daar was ik trots op; mijn vader was gewoon mijn vader. Zelf had ik een nieuw overhemd aan, vorige week met mijn moeder gekocht op de markt. Het was mijn eerste overhemd. Ik had zes lange dagen moeten wachten tot ik het eindelijk aan mocht.

Het geroezemoes in de zaal werkte hypnotiserend, geruststellend; het pluche, het podium, de schuifelende mensen op weg naar hun plaats. Mijn vader keek die speciale blik die hij reserveerde voor mij, vol verwachting en overtuigd van de goede afloop van de dingen. Hij was een optimist.

Afgelopen zaterdag nog, had hij een stukje gespeeld van wat we nu te horen zouden krijgen, het concert voor twee violen en strijkorkest van Bach. Nou ja, één partij dan. Voor de tweede viool was oom Carel nodig. Buurman Chris, die het orkest kon spelen op de piano, ontbrak ook. Mijn vader speelde best aardig viool, maar er miste teveel, en de muziek die levendig en licht had moeten klinken, voelde kaal en onaf. Maar mijn vader vertelde over Bach, over zijn genie, over dat we maar zo weinig over hem weten, over dat hij bijna was vergeten, over Mendelssohn die hem ruim vijfenzeventig jaar na zijn dood herontdekte,

over meerstemmigheid, over de rijkdom van de barok als reactie op de strakke renaissance. Mijn vader kon doordraven als geen ander. Begreep ik het allemaal? Ik denk het niet, maar ik wachtte toch vol ongeduld tot we naar Den Haag zouden afreizen.

De orkestleden kwamen op, de eerste en tweede violen, de alt en cello's, de bassen. Een hobo liep rond en blies de A. Groep voor groep stemde in reine kwinten. Een oude heer met een kromme rug schuifde tussen de strijkers door naar het klavecimbel. Het zaallicht dempte, er werd nog wat gekucht, een enkeling fluisterde nog iets en ik kreeg een kneepje in mijn dij.

Daar verschenen ze, drie heren in rokkostuum. Willem van Otterloo voorop. Een rijzige man van middelbare leeftijd, het zwarte haar achterover gekamd, de baton in zijn rechterhand. De man keek de zaal in *en zag dat het goed was*.¹ Achter Van Otterloo liep Theo Olof, viool in de linkerhand, stok in de rechter. Ietsje gezet, ronde krachtige kop, al licht kalend, een vriendelijke blik maar tegelijk kordaat en latent explosief; niet om mee te spotten! En als derde Herman Krebbers. Een eivormig hoofd met een schrandere blik en scherpe neus. Ook een terugtrekkende haarlijn, viool onder zijn arm, misschien wel de meest gevoelige van het drietal.

Het *vivace* stroomde de zaal in als een kristalheldere rivier vol uitbundig leven en er ontstond een ingenieus vlechtwerk van melodieën, wervelend en toch hecht. In het *largo ma non tanto*, volgde een samenspraak van gelijkgestemden. Hoezeer ook Olof en Krebbers in hun uitstraling van elkaar verschilden, zelden verstonden twee mensen elkaar zo goed. Ik was te jong om het te kunnen verwoorden, maar ik voelde het wel: de innige band die kan ontstaan tussen mannen als ze bouwen aan iets dat groter is dan zichzelf. In het afsluitende *allegro* stonden ze, de dirigent en de twee solisten, als strijders zij aan zij. In één lange ademtocht stormden ze naar het einde. Na de laatste klanken kwam het bloed tot rust en waren de eerste blikken voor elkaar. Ik had kippenvel.

In de auto terug naar huis zei ik hardop wat ik op dat moment al een uur zeker wist: 'ik wil viool spelen!' Mijn vader keek opzij en zei dat het goed was.

**Johann Sebastian Bach; Concert voor twee violen
en strijkorkest, BWV 1043, Vivace**

